

A Fővárosi Képtár új szerzeményei

Irta Elek Artúr

A nyár művészeti életének mozgalmaságában jóleső változatos-
ságot jelent a Fővárosi Képtárban
megnyíló nagyszabású kiállítás. Az
intézet vezetőjének tevékenységét és
munkakedvét, másrészt a főváros
áldozatkészségét dicsérettel a kiállítás,
amely az utóbbi másfél esztendőben
vásárolt, vagy ajándékkal kapott ré-
gebbi és azért történelmi jelentőségű
festményeket, meg szobrokat fog-
lalja magában.

Különös gyűjtemény, ha anyagát
művészi értéke szerint becsüljük fel.
Szinte felelőtlenül látszó kevere-
désben sorakoznak a falakon egy-
más mellé gyarló ábrázolások, ame-
lyeknek sokszor csak a megábrázolt
tárgy ad jogosultságot és jelentős
művészek jelentős munkái. Majd ha
a kiállítás anyagát a képtár szerves
részévé rendezik, bizonyára megtör-
ténik a tisztára történelmi értékű
anyagának a művészi anyagtól való
határozott elkülönítetése. Joggal
elvetkezethetünk erre a katalógus
előszavából, amelyben Kopp Jenő
dr., a Képtár igazgatója, muzeumá-
nak programját fejti ki. A pro-
gramm azon a negatívumon épült,
hogy a fővárosi múzeum nem akar
az államnak, a Szépművészeti Mu-
zeumnak, vetélytársa lenni, azért
olyan területekre szorítkozik anya-
gának gyűjtésével, amelyek kívül
valók az állami múzeum gyűjtői
körén. Gyűjtő egyrészt a kevésbé
ismert, sőt ismeretlen korai művé-
szek munkáit abból az időszakból
— a tizenharmadik század végétől a
tizennyolcadik század közepéig —,
amely a magyar művészetnek kezdő-
kora volt; másrészt a későbbi jelen-
tős művészeknek rajzait, vázlatait,
kísérleteit, egyszerűen olyan mellék-
termékeit, amelyekkel nagy alkotás-
aikra készültek.

Ez végre program és egymagá-
ban is megérdemli az elismerést és
dicséretet. De a program megvaló-
sításának módjáról is sok jót mond-
hatunk. A Fővárosi Képtár nagy
szorgalommal gyűjti kép-, szobor-
és rajzanyagát. Szorgalmának mér-
tékéről fogalmat adhat, hogy másfél
évi gyűjtői munka eredményének
emutatásához tizenhat kiállító helyi-
sége, azonfelül egy folyosóra volt
szüksége. Igaz, hogy a képek tágan
aggatva függnek a falakon — s ez
a rendezés érdeme —, de számuk
igy is majd harmadfélszázra megy
fel.

A minőség kérdése persze más.
Voltak művészetünk történetének
korszakai és benne művészek, aki-
ket bajos a művészet mértékével
megmérni. Nem egyjük meg a dilet-
tánság mértékét sem ulti meg. Mint
ahogy ma is vannak szép számmal
a nyilvánosság számára teljesen ismeretlen műkedvelők — széplelkű
idősebb hölgyek, nyugdíjba vonult
tisztviselők és mások —, akik sok
szabad idejüket azzal töltik el, hogy
festenek, rajzolnak faragnak, vagy
mintáznak, azonképp a múlt század
első felének is megvoltak a maga
műkedvelő művészei. Abban az idő-
ben olyan kevés volt hazánkban
a művészember, hogy közöttük még
ők is számot tettek. Régi folyóiratok
és újságok, kiváló férfiak levelei
megőrizték nevüket, sőt egyik-másik
művüknek leírását is. Hány művész
nevét említi meg leveleinek óriási
gyűjteményében Kazinczy Ferenc.

Azoknak a pusztá neveknek igyek-
szik testet adni a Fővárosi Képtár,
amikor régi családi gyűjtemények-
ből és minden egyéb hozzáférhető
helyről összegyűjti műveiket. Majd
ha valaki feldolgozza valahára Ka-
zinczy levelezését, a benne szereplő
nevek egyszerűen értelmet kapnak
a Fővárosi Képtárban.

Milyen keveset jelentett például
Stunder János Jakab neve, amelynek
viselőjéről Kazinczy feljegyezte, hogy
a kopenhágai születésű dán festő ő
hozta Magyarországra azután, hogy
az ő arcképét megfestette. Stunder
attól fogva Magyarországon dolgo-
zott és Besztercebányán halt meg.
A Fővárosi Képtár megszerezte két
arcképét, amelyek nyilván egy
házaspárt ábrázolnak. Erre vall a

két kép azonos mérete. Kővér pol-
gári párt ábrázol a két arckép. A
férj valami előkelő honoratior lehet,
a maga városának előkelősége: ün-
nepélyes fekete kabátban és állon
felül erő gallérban; a feleség a tul-
tengő teljesség, amely érett formái-
val alig fér el a keretben. Stunder
nem volt nagy művész, annyi két-
ségtelen, de mégis tudott embert
ábrázolni és jellemezni.

Vagy milyen keveset tudunk a
pozsonyi Spiro Edéről, aki Milánó-
ban tanult, Rómában dolgozott és
Bécsben halt meg a múlt század kö-
zepén. A Képtár megszerezte „Imád-
kozó leány” című képét, amely igen
kötő festőnek, kora legjobbjaihoz
mértőnek mutatja a művészt. Csók
István „Árvák”-jáig nem akadunk
művészetünkben a halk fények
finom összesűrűsének, a tónusos
előadásnak és a gondos és biztos,
de mégis lágy hatású rajznak olyan
példájára.

A szintén pozsonyi Herbsthoffer
Károly is értékes művész volt mai
mérték szerint is. Képének a kataló-
gus azt a címet adta, hogy
„Templomrablás”, talán Szépművé-
szeti Múzeum-beli hasonló című
festményére emlékezve. A cím nem
fejezi ki a kép tárgyát. Barlangszerű
helyiség sarkában egymásra hal-
mozva mindenféle drága templomi
holmi: szentségtartó, kelyhek, drága-
művű selyembrokat takarók. Egy
szenvedélyes mozdulatu barna kám-
zás barát jobbában kanócot tartva
közelít feléje. Egy másik barát arcát
tenyerébe hajtva, igyekszik el-
takarni a készülő borzalmat. Hogy
mit akart a festő a jelenetével el-
mondani, micsoda történelmi, vagy el-
képzelt eseményt, nem tudjuk. De
minden tárgyi tartalmától függetle-
nül kitűnő a kép. A festés mester-
ségében való nagy tudást árul el az
alakok rajza és még inkább a selyem-
kelmének benzúri bravurral való s
a miniatörök finomságát megköze-
lítő megfestése.

Más korai festőktől származó ké-
peknek a tárgyuk ad jelentőséget.
Ilyen például Ipolyi Arnold fiatal-
kori arcképe, amely a majdani nagy-
váradi püspököt és művészetünk

történetének nagyérdemű korai bu-
várát nemzetőri ruhában, hegyes
kicsiny szakállal, serkedező bajusz-
szal és barkóval, kezében kardját
tartva, ábrázolja. Festménynek a
kép gyengécske, de kulturtörténelmi
emléknek — ha valóban Ipolyit
ábrázolja — annál becsebb. A ka-
talogus 1864-ben adja meg Kozics
születése évét. De akkor hogyan fest-
hette meg 1848-ban Ipolyit?

Jelentéktelen festő lehetett a
pesti születésű (de Bécsben nevel-
kedett) Hüfel Nepomuk János is.
Festménye, amely immár a Fő-
városi Képtár tulajdona, szintén a
tárgyánál fogva megragadó. Grill-
parzert, az osztrákok nagy dráma-
költőjét ábrázolja már öreg korá-
ban, simára beretvált sovány arc-
cal és ősz hajjal.

A kiállítás „történelmi” anyagának
még számos értékes darabjáról
dehát a tiszta művészet körébe tar-
tozó munkák is szerepelnek a kiál-
lításban és azok számára is helyet
kell szorítanunk.

Székely Bertalan műveiből akkora
gyűjteményt szerzett a Képtár, hogy
egy teremben el sem fért vele. A
felosztott Ernst-múzeum anyaga
szolgáltatta a gyűjtemény javát.
Legértékesebb darabjai, köztük
Székelynek fiatalkori önarcképe, a
Szépművészeti Múzeumba kerültek.
A Fővárosi Képtár inkább a mester
nagy történelmi festményeihez ké-
szült vázlatokat és tanulmányokat
igyekezett megszerezni. Annak, aki
valaha részletesen fogja tanulmányo-
zni Székely művészetét, sok
idejét kell majd ezek előtt a vázla-
tok előtt töltenie mert sokat el-
mondanak arról, hogyan keletkez-
tek és alakultak olyan nagy és
mesteri kompozíciók, mint az V.
László neveltetése, a Mohácsi vész,
az Egri nők, a Thököly Imre bu-
csuja apjától, vagy a Zrinyi ki-
rohanása Szigetvárról. A mesternek
ezek a gyors fogalmazásai szinben
és mozgásban megragadó rögtönzé-
sek.

Kisebb gyűjteményre megy Ben-
czur Gyulának az örökösaitől meg-
szerzett hagyatéki anyaga is. Ki-

váló darabok akadnak benne. Ilyen
a mesternek egy korai tájképe, a
Dachau táj című, amely minden
virtuozkodás nélkül, finom alkal-
mazkodással merül el a táj halk
színeinek élvezésébe és tüntető
szándék nélkül a legegyszerűbb és
legtermészetesebb festői eszközök-
kel rögzíti meg a festői élményt.
Másik korai munkája a művésznék
édesapjáról festett arcképe, továbbá
1882-ben tollal rajzolt önarcképe.
Kiváló darab mind a kettő.

Brocky Károly egy fiatalkori önar-
cképe, Brodsky Sándornak
meglepően pasztózus előadású, igen
lendületes megfestésű kicsiny Vizi-
malmára, Deák Ébner Lajos finom
táj közepén pihenő kutyás nőjére és
mozgalmas Szolnoki vásárára. Fe-
renczy Károlynak még olasz renaiss-
sance-hatást érzető korai „Kirá-
lyok hódolása”-ra, Gyárfás Jenőnek
három kiváló női fejére, Hollósy Si-
monnak egy elragadó korai munká-
jára, az 1883-ban festett „Nevető
leány”-ra, Horovitz Lipót önarcké-
pére és Kelety Gusztávnak egy szé-
pia-rajzára kell még rámutatnunk.
A költő Zrinyi Miklós halálát ábrá-
zolná, de a kompozíció közepét el-
foglaló férfialak s az egész halál
csak ürügye annak az ágas-bogas
remek fatörzsnek, amelynek kedvé-
ért született az egész kép.

Szinyei Merse Páltól is szerzett
egy jelentős képet a Fővárosi Képtár,
az „Őszi szántás” című szép
festményt. A Szépművészeti Mu-
zeumtól vásárolta, úgy tudjuk, pénz-
ért. Ami elég különös eset, ha meg-
gondoljuk, hogy a két múzeum
ugyanegy országban, sőt egyazon
városban működik.

Néhány szobor — az erdélyi Czél-
kúti Züllich Rudolf Kísfaludy
Sándora és Széchenyi Istvánja, to-
vábbá Alexy Károly Batthyány La-
josa — szintén az Ernst-gyűjtemény
halálának köszöni, hogy most a Fő-
városi Képtárban új élete kezdődik.
Mint nagy ritkaság, amelyet eddig
kevesen láttak, jelennek meg ugyan-
ott a korán elment Fadrus János-
nak pozsonyi Mária Terézia-szobrá-
hoz készült kis tanulmányai. Ma-
gyar urakat ábrázolnak.